

A Comparative Study of Early Maladaptive Schemas in Visually Impaired and Seeing Woman with a Focus on Satisfaction with Life

Parviz Sharifi¹, *Roghayeh Rezaei²

Author Address

1. Exceptional Children Psychology PhD, Professor of Allameh-Tabatabaei University, Tehran, Iran;

2. Psychology MA, Islamic Azad University of Shahrood, Iran.

*Corresponding Author Address: Islamic Azad University of Shahrood, Iran.

*E-mail: Rezaei7845@gmail.com

Received: 2015 December 17; Accepted: 2016 January 24.

Abstract

Objective: The aim of this study was to determine the differences between early maladaptive schemas in visually impaired and seeing women. One of the indicators of mental health is life satisfactions that affect people's quality of life. People with disabilities have different may be influenced by the type and level of their disability.

Methods: The study was causal comparative. The sample, recruited through convenience sampling, consisted of 41 seeing women and 40 visually impaired women who volunteered to participate in the research. The research instruments were the Young Early Maladaptive Schemas Questionnaire (YEMSQ) (2005) and Diener Life Satisfaction (1985). Independent samples t-test and multivariate analysis of variance (MANOVA) were used to test the research hypotheses.

Results: The results showed that there is no significant difference the in early maladaptive schemas in visually impaired and seeing women with respect to life satisfaction except for the abandonment scheme ($P < 0.05$).

Conclusion: It can be stated that the early maladaptive schemas have been less inefficient among visually impaired women.

Keywords: Early Maladaptive Schema, Life Satisfaction, Normal Women, Blind Women.

مقایسه طرحواره‌های ناکارآمد اولیه با میزان رضایت از زندگی در زنان بینا و نابینا

پرویز شریفی درآمدی^۱، * رقیه رضایی^۲

توضیحات نویسندگان

۱. دکتری روان‌شناسی کودکان استثنایی، استاد دانشگاه علامه طباطبایی تهران، تهران، ایران؛

۲. کارشناس ارشد روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، ایران.

* آدرس نویسنده مسئول: دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، ایران.

* رایانامه: Reza17845@gmail.com

تاریخ دریافت: ۲۶ آذرماه ۱۳۹۴؛ تاریخ پذیرش: ۴ بهمن‌ماه ۱۳۹۴

چکیده

زمینه و هدف: یکی از شاخص‌های بهداشت روانی میزان رضایت از زندگی بوده که بر کیفیت زندگی افراد تأثیر می‌گذارد. از آنجاکه افراد با ناتوانی، ویژگی‌ها و توانایی‌های متفاوتی با افراد عادی دارند، ممکن است رضایت از زندگی آن‌ها تحت تأثیر نوع و میزان ناتوانی‌شان قرار گیرد. پژوهش حاضر با هدف مقایسه طرحواره‌های ناکارآمد اولیه با میزان رضایت از زندگی در زنان بینا و نابینا انجام شد.

روش بررسی: روش پژوهش علی‌مقایسه‌ای بود. جامعه آماری را ۴۱ نفر از زنان عادی و ۴۰ نفر از زنان نابینا و کم‌بینا تشکیل دادند که به‌صورت داوطلبانه انتخاب شدند. ابزار به‌کاررفته در این پژوهش، فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه یانگ ۲۰۰۵ و پرسشنامه رضایت از زندگی داینر و همکاران ۱۹۸۵ بود. داده‌ها با استفاده از آزمون تی گروه‌های مستقل و تحلیل واریانس چندمتغیره تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد بین طرحواره‌های ناکارآمد اولیه و میزان رضایت از زندگی در میان زنان بینا و نابینا تفاوت معناداری وجود ندارد و تنها در مؤلفه طرحواره ناکارآمد رهاشدگی بین دو گروه تفاوت معناداری به دست آمد ($p=0/044$).

نتیجه‌گیری: باتوجه به یافته‌ها، به‌نظر می‌رسد حضور و مسائل مربوط به نابینایی در زنان، تأثیر چشمگیری بر طرحواره‌های ناکارآمد اولیه و رضایت از زندگی آنان ندارد.

کلیدواژه‌ها: طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، رضایت از زندگی، زنان بینا، زنان نابینا.

۱ مقدمه

از گروه‌های بسیار بارز دارای ناتوانی، افراد با اختلال بینایی^۱ هستند. طبق نظر سازمان جهانی بهداشت نزدیک به ۳۸ میلیون نفر در سراسر جهان نابینا بوده و حدود ۱۱۰ میلیون نفر در دنیا نقص شدید بینایی دارند که تعداد آن‌ها روبه افزایش است بیش از ۹۰ درصد از کل افرادی که از لحاظ بینایی دارای ناتوانی هستند در کشورهای درحال توسعه زندگی می‌کنند. شیوع نابینایی در کشورهای آسیایی درحال توسعه حدود ۰/۳ تا ۴/۴ درصد گزارش شده است (۱).

از مؤلفه‌هایی که در افراد نابینا اهمیت ویژه‌ای دارد، رضایت از زندگی^۲ است. رضایت از زندگی مفهومی ذهنی و منحصر به فرد برای هر انسان بوده و به ارزیابی‌های شناختی فرد از زندگی‌اش اشاره دارد (۲). این مفهوم ارزیابی کلی از زندگی بوده و فرایندی مبتنی بر قضاوت فردی است؛ یعنی فرد بر اساس معیارهای شخصی خود، کیفیت زندگی‌اش را می‌سنجد. رضایت از زندگی لازمه زندگی مفید و مؤثر و رضایت‌بخش فردی است و شامل ارزیابی شناختی افراد از وضعیت زندگی خودشان می‌شود (۳). افراد دارای رضایت بیشتر از زندگی هیجان‌های مثبت بیشتری را تجربه کرده و از گذشته و آینده خود و دیگران، رویدادهای مثبت بیشتری را به یاد می‌آورند. همچنین از پیرامون خود ارزیابی مثبت‌تری داشته و آن‌ها را خوشایند توصیف می‌کنند (۴). درحالی‌که افرادی که رضایت کمتری از زندگی دارند، خود، گذشته و آینده‌شان، دیگران و نیز رویدادها و موقعیت‌های زندگی را نامطلوب ارزیابی کرده و هیجان‌های منفی مانند اضطراب و افسردگی بیشتری را تجربه می‌کنند (۵). در پژوهش‌های مختلفی این نتیجه حاصل شده است افرادی که به نوعی دارای نقص یا اختلال جسمانی هستند، مشکلات و محدودیت‌هایی دارند که میزان رضایت آن‌ها از زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (۶). از جمله معلولیت‌ها، نقص در بینایی است که باعث می‌شود این افراد در زمینه‌های مختلف مانند تحصیل و مهارت‌های اجتماعی و... با موانع و مشکلاتی روبه‌رو شوند و مسائل روانی و اجتماعی خاصی برای آنان رقم خورد (۶). همچنین، مطالعات مختلف نشان داده است که نقص بینایی رضایت از زندگی فرد را تحت تأثیر قرار داده و فعالیت‌های اجتماعی و استقلال او را کاهش می‌دهد. ارزیابی و بهبود کیفیت زندگی در افراد دارای ناتوانی امروزه به‌عنوان هدف در برنامه‌های بازتوانی و توان‌بخشی به‌شمار می‌رود (۷). در پژوهش‌های اشتراکی و همکاران در سال ۱۳۹۱ درباره مقایسه رضایت از زندگی در دانش‌آموزان استثنایی نابینا و ناشنوا و عادی مدارس شهر همدان، نتایج بیان کرد بین میزان رضایت از زندگی در سه گروه دانش‌آموزان نابینا و ناشنوا و عادی اختلاف معناداری وجود دارد. همچنین بین میزان رضایت از زندگی دو گروه ناشنوا و نابینا اختلاف معناداری مشاهده شده و پژوهش نشان داد دانش‌آموزان ناشنوا در مقایسه با دانش‌آموزان نابینا و عادی میزان بیشتری از رضایت از زندگی را دارا

بودند (۸).

از جمله مؤلفه‌ای که می‌تواند بر رضایت از زندگی افراد تأثیرگذار باشد، طرحواره^۳هاست. یانگ^۴ آن دسته از طرحواره‌ها را که منجر به شکل‌گیری مشکلات روان‌شناختی می‌شوند، طرحواره‌های ناسازگار اولیه می‌نامد. این طرحواره‌ها از مفاهیم پیچیده و اثرگذار در شکل‌گیری اختلال‌های روان‌شناختی و جسمانی بوده که از تعامل سرشت ذاتی کودک و تجارب آسیب‌های دوران کودکی شکل می‌گیرد. او معتقد است آن‌ها موضوع‌های ثابت و درازمدتی هستند که در دوران کودکی یا نوجوانی به‌وجود آمده و به زندگی بزرگسالی راه یافته و بر شیوه تفکر و احساس و رفتار آن‌ها در روابط صمیمانه بعدی و کیفیت میزان رضایت از زندگی‌شان اثر می‌گذارد و تا حد زیادی ناکارآمد هستند (۹). طرحواره‌های ناکارآمد اولیه گوناگون آسیب‌پذیری خاصی را برای انواع آشفتگی‌های روان‌شناختی و آسیب‌شناسی شخصیتی ایجاد می‌کنند (۱۰). فریم در پژوهشی به این نتیجه رسید که داشتن طرحواره ناسازگار اولیه، پیش‌بینی‌کننده ناسازگاری بین فردی است (۱۱). حال با توجه به محدودیت‌ها و مشکلاتی که معلولان از جمله قشر نابینایان به‌عنوان بخشی از جامعه افراد دارای ناتوانی دارند، این سازه می‌تواند نقش برجسته‌ای را در کیفیت و میزان رضایت از زندگی‌شان ایفا کند. در زمینه رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه با بسیاری از اختلال‌های روان‌شناختی از جمله افسردگی، اضطراب و اختلالات شخصیت، سوء مصرف مواد و اختلالات دوقطبی پژوهش‌های زیادی انجام گرفته است (۱۲)؛ اما آنچه به‌خوبی مدنظر و تحقیق قرار نگرفته، مقایسه طرحواره‌های ناکارآمد با میزان رضایت از زندگی و بهزیستی روان‌شناختی افراد عادی دارای ناتوانی است. با توجه به اثر طرحواره‌ها در حیطه‌های مختلف زندگی مانند رضایت‌مندی افراد از زندگی و مقایسه آن در افراد عادی و افراد دارای ناتوانی، پژوهش حاضر درصدد مقایسه طرحواره‌های ناکارآمد اولیه و میزان رضایت‌مندی از زندگی در زنان نابینا و عادی است.

۲ روش بررسی

در پژوهش حاضر روش تحقیق علی‌مقایسه‌ای بود. جامعه آماری را افراد نابینا و کم‌بینا در گروه سنی ۱۸ تا ۴۰ سال و افراد عادی با همان گروه سنی تشکیل دادند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. بدین شکل که پرسشنامه در بین اقوام، دوستان، آشنایان و افراد مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره و اداره بهزیستی و توان‌بخشی استان سمنان توزیع شده و ۴۰ نفر از زنان با آسیب بینایی و ۴۱ نفر از زنان عادی انتخاب شدند. ملاک‌های شرکت در پژوهش شامل دامنه سنی بین ۱۸ تا ۴۰ سال، نداشتن اختلالات ذهنی، مبتلا نبودن به اختلالات حاد روانی و اخذ رضایت‌نامه کتبی از آنان برای شرکت در پژوهش حاضر، بود. ملاک‌های خروج از پژوهش نیز عبارت بود از: ۱. ابتلا به بیماری‌های

3. schema

4. Yang

1. People with visual impairment

2. Life Satisfaction

عفونی و واگیر؛ ۲. شروع درمان دارویی یا انجام جراحی؛ ۳. جابه‌جایی محل تحصیل یا محل زندگی؛ ۴. دریافت برنامه‌مداخله‌ای هم‌زمان با این پژوهش که ممکن بود بر متغیرهای این پژوهش تأثیرگذار باشد.

برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از ابزارهای زیر استفاده شد.

الف. مقیاس رضایت از زندگی: این مقیاس را دینر در سال ۱۹۸۵ تهیه کرد و از پنج گزاره تشکیل شده است که مؤلفه احساس ذهنی بهزیستی را اندازه‌گیری می‌کند (۱۳). آزمودنی‌ها اظهار می‌کنند که برای مثال چقدر از زندگی خود راضی هستند یا چقدر به زندگی آرمانی آن‌ها نزدیک است. این مقیاس به صورت گروهی اجرایی بوده و هر گزینه در این مقیاس هفت قسمت دارد که در مقیاس لیکرت ۱ تا ۷ از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق پاسخ داده می‌شود. در نهایت نمره فرد در مقیاس بین ۳۵ تا ۲۵ تعیین می‌شود. لازم به ذکر است که در این ابزار نمره زیادتر رضایت بیشتر را نشان می‌دهد و نمره ۳۱ تا ۳۵ به شدت راضی، ۲۶ تا ۳۰ راضی، ۲۱ تا ۲۵ اندکی راضی، ۲۰ خنثی، ۱۵ تا ۱۹ اندکی ناراضی، ۱۰ تا ۱۴ ناراضی و نمره ۹ تا ۱۵ به شدت ناراضی، در نظر گرفته شده است. مقیاس رضایت از زندگی با اعتبار ۰/۶۹ است. همچنین این مقیاس به زبان‌های آلمانی و اسپانیایی و ژاپنی توسط دینر، سان، لوکاس و اسمیت در سال ۱۹۹۹ در مطالعه‌ای بین‌فرهنگی ترجمه شد. روایی مقیاس مذکور که از طریق مصاحبه و حتی تلفن نیز انجام‌پذیر بوده، در مقایسه با بسیاری از ابزارهای سنجش احساس ذهنی، سلامت، اضطراب و افسردگی و... تأیید شده است (۱۴). در پژوهش مگناس و همکاران، اعتبار مقیاس رضایت از زندگی از طریق آلفای کرونباخ و بازآزمایی در فاصله زمانی چهار سال به ترتیب برابر با ۰/۵۴ و ۰/۸۷ گزارش شد (۱۵). در پژوهش تقریبی و همکاران حتی ویژگی‌های روان‌شناختی آن در دانشجویان ایرانی ارزیابی شد؛ به گونه‌ای که پایایی این مقیاس با آلفای کرونباخ و با روش بازآزمایی ۰/۶۹ به دست آمد. روایی هم‌زمان آن نیز تست شادکامی آکسفورد و بک در همین گروه تأیید شده است (۱۶).

ب. فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره (SQ-SF): نسخه اصلی طرحواره‌ها (SQ) را یانگ برای اندازه‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه ساخت. فرض بر این است که طرحواره ناسازگار اولیه، پدیدآیی و تداوم اختلال‌های روان‌شناختی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تحلیل عاملی نسخه ۲۰۵ سؤالی پرسشنامه طرحواره‌ها، طرحواره‌های پیشنهادی یانگ را تأیید کرد (۱۷). شکل کوتاه پرسشنامه طرحواره (SQ-SF) که ۷۵ گویه دارد برای اندازه‌گیری ۱۵ طرحواره ناسازگار اولیه توسط یانگ بر اساس فرم اصلی ساخته شده است. این طرحواره‌ها عبارت‌اند از: ۱. محروم بودن هیجانی، ۲. طرد-بی‌ثباتی، ۳. بی‌اعتمادی-بدرفتاری، ۴. انزوای اجتماعی-بیگانگی، ۵. نقص-شرم، ۶. شکست، ۷. وابستگی-بی‌کفایتی، ۸. آسیب‌پذیری درقبال ضرر یا بیماری، ۹. خود تحول‌نیافته/گرفتار، ۱۰. اطاعت،

۱. Schema Questionnaire

۱۱. ایثار/فداکاری، ۱۲. بازداری هیجانی، ۱۳. معیارهای سرسختانه/بیش‌انتقادی، ۱۴. استحقاق/بزرگ‌منشی، ۱۵. خودکنترلی ناکافی (۱۶). هر پرسش بر مقیاسی شش‌درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود (۱) برای کاملاً نادرست و ۶ برای کاملاً درست). در این پرسشنامه هر پنج پرسش یک‌طرحواره را تحت سنجش قرار می‌دهد. چنانچه میانگین هر خرده‌مقیاس بیشتر از ۲/۵ باشد، آن طرحواره ناکارآمد است. پایایی و روایی این ابزار در پژوهش‌های متعددی به اثبات رسیده است (۱۸). هنجاریابی این پرسشنامه را در ایران، آهی در سال ۱۳۸۴ در میان دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تهران انجام داد. همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ در جمعیت مؤنث ۰/۹۷ و در جمعیت مذکر ۰/۹۸ گزارش شد. در پژوهش حاضر آلفای به‌دست‌آمده ۰/۹۱ بود. آلفای مربوط به طرحواره‌ها در این مطالعه به شرح زیر است: محروم بودن هیجانی ۰/۸۳، طرد-بی‌ثباتی ۰/۷۳، بی‌اعتمادی-بدرفتاری ۰/۷۹، انزوای اجتماعی-بیگانگی ۰/۸۲، نقص-شرم ۰/۸۵، شکست ۰/۹۰، وابستگی/بی‌کفایتی ۰/۸۰، آسیب‌پذیری درقبال ضرر یا بیماری ۰/۸۷، خود تحول‌نیافته/گرفتار ۰/۷۳، اطاعت ۰/۸۵، ایثار/فداکاری ۰/۸۷، بازداری هیجانی ۰/۷۷، معیارهای سرسختانه/بیش‌انتقادی ۰/۷۱، استحقاق/بزرگ‌منشی ۰/۸۰ و خودکنترلی ناکافی ۰/۷۶ (۱۹).

پس از انتخاب نمونه‌ها، محقق توضیحات لازم را برای پرکردن پرسشنامه‌های رضایت از زندگی و طرحواره‌های ناکارآمد اولیه به آنان ارائه داد. سپس پرسشنامه‌ها توسط آزمودنی‌ها تکمیل شد. همچنین برای افراد نابینا این پرسشنامه‌ها به صورت فایل صوتی در اختیار آنان قرار گرفت. بعد از یک‌هفته پرسشنامه‌ها از تمام آزمودنی‌ها جمع‌آوری شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ انجام گرفت. به این صورت که ابتدا اطلاعات توصیفی مانند میانگین و انحراف استاندارد محاسبه و سپس برای آزمودن فرضیه‌های پژوهش از آزمون آماری تی مستقل و تحلیل چندمتغیره استفاده شد. ملاحظات اخلاقی عبارت‌بود از محرمانه‌بودن اطلاعات آزمودنی‌ها، کسب رضایت شخصی از آزمودنی‌هایی که به سؤالات پاسخ‌گو بودند، اینکه در هر مرحله از پژوهش می‌توانند از ادامه آن انصراف دهند و همچنین استفاده نکردن از نام و اطلاعات آزمودنی‌ها در تحلیل داده‌ها و این که تجزیه و تحلیل به صورت گروهی انجام شود.

۳ یافته‌ها

طبق یافته‌های حاصل از پرسشنامه‌ها، حداقل و حداکثر نمرات رضایت از زندگی در زنان بینا به ترتیب برابر با ۹ و ۳۵ و این آماره‌ها در زنان نابینا برابر با ۶ و ۳۴ مشاهده شد. میانگین (انحراف استاندارد) رضایت از زندگی زنان بینا ۲۱/۶۵ (۶/۴۲) و زنان نابینا ۲۳/۱۷ (۶/۹۸) به دست آمد. همچنین، حداقل و حداکثر نمرات طرحواره‌های ناکارآمد در گروه زنان بینا برابر با ۱۷ و ۲۷۵، میانگین (انحراف استاندارد) آن برابر با ۱۱۵ (۶۸/۸۳) و در گروه زنان نابینا، حداقل طرحواره‌های ناکارآمد ۵، حادتر ۳۴۶، میانگین ۱۱۴ و انحراف استاندارد آن ۷۸/۸۴ محاسبه شد.

در بخش بعدی، داده‌های به دست‌آمده از پرسشنامه‌ها، به منظور آزمون

معناداری تفاوت بین متغیرهای رضایت از زندگی و طرحواره‌های تی مستقل و تحلیل چندمتغیره تحت تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ناکارآمد اولیه در زنان بینا و زنان نابینا، با استفاده از آزمون آماری

جدول ۱. نتیجه آزمون تی مستقل برای مقایسه میانگین متغیرهای طرحواره‌های ناکارآمد و رضایت از زندگی بین زنان بینا و نابینا

مقدار p	T	زنان نابینا		زنان بینا		شاخص متغیر
		انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
۰/۱۱۹	۰/۱۱۳	۷۲/۵۹	۷۳/۸۳	۱۱۵/۰۳	۱۱۴/۵۰	طرحواره ناکارآمد
۰/۳۱۲	-۱/۰۱	۶/۳۴	۶/۷۰	۲۱/۹۷	۲۲/۴۱	رضایت از زندگی

همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، بین میانگین نمرات ناپینا تفاوت آماری معناداری وجود ندارد. طرحواره‌های ناکارآمد اولیه و رضایت از زندگی در بین زنان بینا و

جدول ۲. نتیجه آزمون تحلیل چندمتغیره مؤلفه‌های طرحواره‌های ناکارآمد

مقدار p	F	انحراف معیار	میانگین	گروه	مؤلفه‌های طرح‌واره‌های ناکارآمد
۰/۰۸۰	۳/۱۴	۶/۴۲	۲۱/۵۶	زنان نابینا	محروم بودن هیجانی
		۶/۹۸	۲۳/۱۷	زنان بینا	
۰/۰۴۴	۴/۱۹	۵/۴۳	۱۲/۷۸	زنان نابینا	طرد
		۶/۰۱	۱۰/۵۲	زنان بینا	
۰/۷۷۶	۰/۸۰	۴/۸۴	۱۲/۱۷	زنان نابینا	بی‌اعتمادی
		۶/۰۷	۱۴/۶۲	زنان بینا	
۰/۶۷۶	۰/۱۷	۴/۶۲	۱۰/۴۸	زنان نابینا	بیگانگی
		۵/۲۰	۱۷/۱۰	زنان بینا	
۰/۳۵۸	۰/۸۵	۴/۸۹	۱۱/۳۶	زنان نابینا	نقص
		۵/۹۹	۱۱/۸۷	زنان بینا	
۰/۳۲۹	۰/۹۶	۲/۹۳	۶/۷۵	زنان نابینا	شکست
		۴/۸۲	۷/۵۷	زنان بینا	
۰/۹۰۰	۰/۰۱	۴/۰۱	۹/۷۵	زنان نابینا	وابستگی
		۶/۰۹	۱۰/۹۷	زنان بینا	
۰/۹۷۲	۰/۰۰۱	۵/۹۰	۷/۵۳	زنان نابینا	آسیب‌پذیری
		۵/۶۲	۱۹/۳۷	زنان بینا	
۰/۱۲۲	۲/۴۴	۵/۶۸	۱۰/۹۲	زنان نابینا	خود تحول‌نیافته
		۶/۴۷	۱۰/۹۷	زنان بینا	
۰/۳۰۰	۱/۰۸	۵/۰۲	۹/۹۲	زنان نابینا	اطاعت
		۵/۶۰	۱۱/۷۷	زنان بینا	
۰/۴۶۱	۰/۵۵	۵/۳۰	۱۱/۷۵	زنان نابینا	فداکاری
		۵/۰۹	۷/۵۵	زنان بینا	
۰/۹۱۲	۰/۰۱	۵/۴۲	۱۸/۱۲	زنان نابینا	خودکنترلی
		۷/۴۹	۱۸/۱۲	زنان بینا	
۰/۱۵۶	۲/۰۴	۱۲/۵۰	۱۵/۷۳	زنان نابینا	معیار سرسختانه
		۴/۴۳	۱۵/۸۵	زنان بینا	
۰/۴۰۶	۰/۶۹	۴/۳۴	۱۸/۵۸	زنان نابینا	استحقاق
		۵/۵۸	۲۰/۱۷	زنان بینا	
۰/۸۲۸	۰/۰۴	۸/۴۵	۱۷/۰۴	زنان نابینا	بازداری هیجانی

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، تنها مؤلفه رهاشدگی از متغیر طرحواره‌های ناسازگار در میان زنان بینا و نابینا دارای تفاوت آماری معنادار است ($p=0/044$). در رابطه با دیگر مؤلفه‌های طرحواره‌های ناسازگار اختلاف معناداری در زنان بینا و نابینا ملاحظه نشد.

۴ بحث

رضایت از زندگی از ضروریات زندگی مفید و مؤثر و رضایت‌بخش فردی بوده و شامل ارزیابی شناختی افراد از رضایت زندگی خودشان است. عوامل متعددی در افزایش رضایت افراد از زندگی دخالت دارد. این عوامل را می‌توان در دو دسته عوامل زیستی نظیر (آمادگی ژنتیکی و سلامت جسمانی) و عوامل اجتماعی‌روانی نظیر (روابط اجتماعی مطلوب و نیازهای روانی) طبقه‌بندی کرد (۲۰).

از پدیده‌های شناختی مؤثر در رضایت از زندگی طرحواره‌ها بوده است. طرحواره‌هایی که از ابتدای زندگی افراد، شکل‌گرفته و در تمام طول زندگی، فرد را تحت‌تأثیر قرار می‌دهند؛ زیرا طرحواره‌ها همانند چهارچوبی برای پردازش اطلاعات به‌کاررفته و تعیین‌کننده واکنش‌های عاطفی افراد به موقعیت‌های زندگی و روابط بین‌فردی است که با میزان رضایت از زندگی رابطه دارند. از آن‌جاکه طرحواره‌ها و حوادث منفی و فشارهای روانی زندگی باهم تعامل داشته، می‌توان با شناخت و آگاهی از طرحواره‌ها و کار روی آن‌ها تا حد زیادی در بهبود رضایت از زندگی تأثیرگذار بود (۲۱).

همان‌طور که قبلاً بیان شد هدف از پژوهش حاضر مقایسه طرحواره‌های ناکارآمد اولیه با میزان رضایت از زندگی در زنان با آسیب بینایی و زنان عادی بود. در پاسخ به فرضیه اول پژوهش (بین طرحواره‌های ناکارآمد اولیه زنان نابینا با زنان بینا تفاوت معناداری وجود دارد) یافته‌ها نشان داد میان دو گروه از نظر طرحواره‌های ناکارآمد تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد نابینا و کم‌بینا با محدودیت‌های نقص بینایی مواجه بودند؛ اما این نقص باعث نشده است که از لحاظ شکل‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه که در دوران کودکی شکل می‌گیرد با افراد عادی دارای تفاوت باشند. نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج پژوهش‌های یوسف‌نژاد و پیوسته‌نگر در سال ۱۳۹۰ هم‌سو نیست (۲۱). طرحواره‌های ناکارآمد اولیه در تجارب ناگوار دوره کودکی ریشه دارند. نکته مهم اینکه طرحواره‌هایی که زودتر به‌وجود می‌آیند، معمولاً قوی‌تر بوده و از خانواده‌های هسته‌ای نشأت می‌گیرند و در واقع پویایی‌های جهان ذهنی کودک هستند. یانگ و همکاران در سال ۲۰۰۳ بیان کردند طرحواره‌ها به دلیل ارضانشدن نیازهای هیجانی اساسی دوره کودکی به وجود آمده و به‌عنوان صافی اثبات یا تأیید تجارب دوره کودکی عمل می‌کنند. به‌همین دلیل طرحواره‌های منفی در افرادی که تجارب کودکی مشکل‌آفرینی دارند به نشانه‌هایی مثل اضطراب یا افسردگی منجر می‌شود. دیدگاه خوش‌بینانه موجب فراخوانی هیجانانگیز مثبت شده و کیفیت مقابله با فشار روانی را در فرد بهبود می‌بخشد (۱۰). یانگ و همکاران در این زمینه اظهار داشتند افراد دارای طرحواره مثبت، احتمال کمتری دارد که دچار

بیماری شوند؛ زیرا این افراد هیجان‌های مثبت بیشتری را تجربه کرده و زمانی که در مقابل مشکلات قرار می‌گیرند توانایی بهتری برای مقابله با مشکلات دارند (۱۰). در پاسخ به فرضیه دوم پژوهش (بین میزان رضایت از زندگی زنان نابینا با زنان بینا تفاوت معناداری وجود دارد)، یافته‌ها مشخص کرد بین دو گروه از نظر میزان رضایت از زندگی تفاوت معناداری دیده نمی‌شود. در تبیین این امر می‌توان گفت نقص بینایی منجر به شکل‌گیری دیدگاه‌های بدبینانه درباره زندگی، نظیر اینکه دیگران با من همدلی نکرده و ما را درک نمی‌کنند یا نیازهای ما به‌موقع برآورده نمی‌شود، نزدیکان از ما حمایت عاطفی نمی‌کنند یا عقیده به اینکه دیگران ما را آزار می‌دهند که همگی موجب فراخوانی هیجانانگیز منفی شده و به کاهش توان مقابله شخص با مشکلات زندگی منجر می‌شود که در نهایت سبب کاهش رضایت از زندگی شده، مرتبط نبوده است. نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج پژوهش‌اندوز و حمیدپور، شمسی و همکاران و براون مطابقت ندارد (۲۲). در پاسخ به فرضیه سوم پژوهش (بین مؤلفه‌های طرحواره‌های ناکارآمد اولیه زنان بینا و نابینا تفاوت معناداری وجود دارد)، بین دو گروه در طرحواره‌های محروم‌بودن هیجانی/بی‌اعتمادی/بیگانگی/نقص/شکست/وابستگی/آسیب‌پذیری/خود تحول‌نیافته/اطاعت/فداکاری/خودکنترلی/معیار سرسختانه/استحقاق/بازداری هیجانی تفاوت معناداری یافت نمی‌شود که تا اندازه‌ای با پژوهش یوسف‌نژاد و پیوسته‌نگر هم‌خوانی دارد؛ اما بین طرحواره رهاشدگی در دو گروه زنان بینا و نابینا تفاوت معناداری وجود دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد نابینا به‌علت محدودیت جسمی و نقص بینایی بیشتر از افراد بینا به نزدیکان خود برای انجام برخی کارهای روزمره وابسته شده و نگران از دست‌دادن آن‌ها می‌شوند و بیشتر ترس این را دارند که تنها بمانند.

افراد با ناتوانی علاوه‌بر مشکلات جسمی با مشکلاتی نظیر افسردگی، مشکلات عاطفی و اجتماعی، امنیت‌نداشتن و مشکلات رفتاری نیز روبه‌رو بوده و به‌طورکلی این افراد دارای مشکلات زندگی بیشتری هستند مانند میزان زیاد دستگیری، مشکلات ازدواجی، اجتماعی و شغلی. همه این امور نقش رضایت از زندگی را که از ابعاد کیفیت زندگی است در آنان پر اهمیت‌تر می‌کند؛ به‌طوری‌که نارضایتی از زندگی با وضعیت سلامت ضعیف، علائم افسردگی، مشکلات شخصیتی، رفتارهای نامناسب بهداشتی و وضعیت ضعیف اجتماعی همبسته است (۲۳). نارسایی بینایی می‌تواند بر خصوصیات رفتاری و روان‌شناختی فرد تأثیراتی داشته باشد. پژوهش‌ها روی افراد نابینا بیان کرده است که این افراد، مشکلات درخور توجهی در رفتارهای سازگاری کلی، ارتباط‌ها، مهارت‌های زندگی روزمره و اجتماعی شدن نشان می‌دهند (۲۴).

در این پژوهش به‌اقتضای موضوع بررسی شده، محدودیت‌هایی ازجمله: فقدان پیشینه پژوهشی درباره طرحواره‌ها و رضایت از زندگی در دو گروه بینا و نابینا در داخل و خارج از کشور و همچنین مشکلات تکمیل پرسشنامه‌ها برای افراد کم‌بینا به‌خصوص نابینای مطلق که تنها از طریق خواندن پرسشنامه‌ها ارتباط با آنان ممکن بود و

نمونه‌ای از یک جنس (زن بینا و نابینا)، وجود داشت.

۶ تشکر و قدردانی

از مدیریت و کارکنان مراکز مشاوره و اداره بهزیستی و توان‌بخشی استان سمنان تقدیر و تشکر می‌شود که با حمایت‌های همه‌جانبه خود در محیطی مطلوب ما را در اجرای ابزارهای گردآوری داده‌ها یاری کرده تا پژوهش حاضر به نحو احسن به اتمام برسد. در ضمن این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود مریم رضایی است.

۵ نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر، نشان داد که تفاوت معنادار و درخور توجهی بین زنان بینا و زنان نابینا از لحاظ طرحواره‌های ناکارآمد اولیه و رضایت از زندگی وجود ندارد؛ بنابراین، می‌توان گفت که افزایش رضایت از زندگی زنان (نابینا و بینا) با طرحواره‌های ناکارآمد و ناکارآمد آنان مرتبط نیست.

References

1. Dandona L, Dandona R, Srinivas M, Giridhar P, Vilas K, Prasad MN, et al. Blindness in the Indian State of Andhra Pradesh. *Invest Ophthalmol Vis Sci*.2001;42(5):908–16.[[Link](#)]
2. Shirmohammadi L, Mikaeli Manee F, Zaree H. Relationship between Hardiness, Life Satisfaction, and Hope with Academic Performance in University Students. *Journal of Modern Psychological Researches*. 2011; 5(20): 125-147.[[Link](#)]
3. Keyes CL, Shmotkin D, Ryff CD. Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of personality and social psychology*. 2002;82(6):1007-1022. [[Link](#)]
4. Kajbaf M B, Sajadian P, Kaviani M, Anvari H. The relationship between Islamic lifestyle with happiness in life satisfaction of students in Isfahan. *Psychology and Religion*. 2011; 4(4): 61-74.
5. Thimm JC. Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*. 2010;41(4):373–380.[[Link](#)]
6. Wright MO, Crawford E, Del Castillo D. Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child abuse & neglect*. 2009;33(1):59–68. [[Link](#)]
7. Mansouri F. Life skills training on mental health of people with visual impairment. [Master's thesis]. [Sari]: Islamic Azad University Sari; 2013, pp: 37-41. [Persian]
8. Klein BE, Klein R, Lee KE, Cruickshanks KJ. Performance-based and self-assessed measures of visual function as related to history of falls, hip fractures, and measured gait time: the Beaver Dam Eye Study. *Ophthalmology*. 1998;105(1):160–164. [[Link](#)]
9. Shamsaei F, Ashtarani F, Ashtarani E. Comparison of life satisfaction in blind and deaf students with normal students of Hamadan schools in 2014. *Pajouhan Scientific Journal*. 2014;13(1):52–60.[Persian][[Link](#)]
10. Young JE, Klosko JS, Weishaar ME. *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press;2003, pp: 123-127. [[Link](#)]
11. Lotfi R. Compare of Early maladaptive schemas in patients with personality disorder category B and normal Individuals. [Master's thesis]. [Tehran]:Alzahra University; 2007. pp: 31-35. [Persian]
12. Freeman N. Constructive thinking and early maladaptive schemas as predictors of interpersonal adjustment and marital satisfaction [PhD Thesis]. Rosemead School of Psychology, Biola University; 1998.
13. Diener E, Oishi S, Lucas RE. Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual review of psychology*. 2003;54(1):403–425.[[Link](#)]
14. Diener E, Suh EM, Lucas RE, Smith HL. Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin*. 1999;125(2):276 -278.[[Link](#)]
15. Magnus K, Diener ED, Fujita F, Pavot W. Personality and events: A long urinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1992; 37, 251-265.
16. Tagharobi Z, Sharifi Kh, Soluki Z, Tagharobi, L. Psychometric short form questionnaire satisfactory quality and enjoyment of life. *Payesh Journal*. 2012; 11 (2): 235-244. [Persian]
17. Young JE. *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*, Rev. Professional Resource Press/Professional Resource Exchange; 1994.
18. Oei TP, Baranoff J. Young Schema Questionnaire: Review of psychometric and measurement issues. *Australian Journal of Psychology*. 2007;59(2):78–86.[[Link](#)]
19. Ahi G. Standardization Young Schema Questionnaire-Short. [Master's thesis]. [Tehran]: Allameh Tabatabaei University; 2005, pp: 38-45. [Persian]
20. Keyes CL, Shmotkin D, Ryff CD. Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of personality and social psychology*. 2002;82(6):1007 -1022.[[Link](#)]
21. Shirvani MY, Peyvastegar M. The relationship between life satisfaction and early maladaptive schemas in university students. *Knowledge & Research in Applied Psychology*. 2011;12(2):55–65. [[Link](#)]
22. Brown RL, Barrett AE. Visual impairment and quality of life among older adults: an examination of explanations for the relationship. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. 2011;66(3):364–373. [[Link](#)]
23. Maleki Tabar A, Khosh Konesh A, Khodabakhshi Koolaei A. Compared to healthy self-concept and social adjustment of blind and normal students, *Journal of Zahedan Research in Medical Sciences*. 2011; 13(1): 33-37. [Persian][[Link](#)]

24. Salleh NM, Zainal K. How and why the visually impaired students socially behave the way they do. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2010;9:859–863. [[Link](#)]